

Katastrofizm poetycki, generacyjny i historiozoficzny w poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Leszek Gawor, *Próba typologii myśli katastroficznej*, [w:] *Kultura i wartości*, t. 13, 2015, s. 11.
- Źródło: Leszek Gawor, *Próba typologii myśli katastroficznej*, [w:] *Kultura i wartości*, t. 13, 2015, s. 23.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Żal*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Utwory zebrane*, t. 1, oprac. Aniela Kmita-Piorunowa, Kazimierz Wyka, Kraków 1994, s. 110.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Historia*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 107.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, ****Powieko nieruchoma, ty nieodstąpione*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 110.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 225.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Wyzwanie*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 22.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Groteska*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 46.
- Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 209–212.

- Źródło: *Pokolenie (Do palców przymarły struny)*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór poezji*, oprac. J. Święch, Wrocław 1989, s. 60.

Katastrofizm poetycki, generacyjny i historiozoficzny w poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Życie Krzysztofa Kamila Baczyńskiego to niemal modelowa biografia poety pokolenia apokalipsy spełnionej, dla którego przeżyciem generacyjnym była II wojna światowa. Jego twórczość stanowi odzwierciedlenie nastrojów pokolenia Kolumbów. Młodzi ludzie, którzy wchodzili w dorosłość w pierwszej połowie lat 40. XX wieku, dojrzewali, odczuwając niepokój i żyjąc w cieniu nadchodzącego konfliktu zbrojnego. Wywoływało to nastroje katastroficzne, które już w latach 30. doszły do głosu w polskiej poezji. Ujawniły się one także w twórczości Baczyńskiego, który nie tylko przeczuwał katastrofę, ale także jej doświadczył.

Twoje cele

- Scharakteryzujesz katastrofizm jako postawę poetycką,
- Wskażesz elementy poetyki katastroficznej w wierszu Krzysztofa Kamila Baczyńskiego *Pokolenie*.
- Określisz funkcję środków stylistycznych zastosowanych przez poetę.
- Zredagujesz opis w poetyce katastroficznej.

((Leszek Gawor

Próba typologii myśli katastroficznej

W najogólniejszych asocjacjach „katastrofizm” rozumie się, zgodnie z etymologiczną wykładnią (gr. *katastrophe* = *kata* – wbrew, przeciw, w tył + *strephein* – obracać, skręcać), jako radykalne, o gwałtownym charakterze, przerwanie naturalnego cyklu rozwojowego i jego zniszczenie, odnoszone – rzadziej – do świata przyrody, głównie zaś – do świata ludzkiego, określanego mianem historii, kultury czy cywilizacji. Cechą charakterystyczną idei katastrofizmu jest jego pesymistyczny wydźwięk. Zmiana bowiem, o której mówi, ma charakter zdecydowanie negatywny, ostatecznie destruktywny dla losów jakiegokolwiek rozważanego podmiotu historycznego.

Źródło: Leszek Gawor, *Próba typologii myśli katastroficznej*, [w:] *Kultura i wartości*, t. 13, 2015, s. 11.

((Leszek Gawor

Próba typologii myśli katastroficznej

Katastrofizm zatem jest **prospektywnie** zorientowanym poglądem **historiozoficznym**, który akcentuje kierunkową zmienność historyczną, doprowadzającą wyróżniony – w konkretnych prognozach – element procesu dziejowego (a może to być cały świat, ludzkość, jej wyodrębniony odłam w postaci np. określonej cywilizacji czy kultury, albo też **konstytutywne** dla danej kultury wartości) do progu zagłady lub wprost do unicestwienia. Proces ten jest wpisany w samoczynny mechanizm historii, warunkowany bądź to naturalistycznymi (kosmicznymi lub biologicznymi) prawidłowościami, bądź to Bożą Opatrznością, bądź to wreszcie **immanentnymi** regułami samej historii. Stąd wynika konieczność, nieuchronność i nieodwracalność nadejścia kryzysu zapowiadającego katastrofę lub wprost wieszczoną katastrofę. Powoduje to, że w wymiarze ludzkiej egzystencji horyzont kryzysu dziejowego lub

kresu ludzkiej historii pojawia się zazwyczaj w sposób tragiczny, niezawiniony ani **sprokurowany** przez człowieka. Katastroficzny profetyzm spełnia jednocześnie dwie, ściśle z sobą powiązane funkcje. Z jednej strony, diagnozuje aktualny kryzysowy stan wyróżnionego elementu procesu dziejowego, z drugiej – pesymistycznie prognozuje jego przyszłość.

Źródło: Leszek Gawor, *Próba typologii myśli katastroficznej*, [w:] *Kultura i wartości*, t. 13, 2015, s. 23.

Cechy poetyki katastroficznej:

1. Eksponowanie motywów uczuciowych, takich jak cierpienie, znużenie, litość, żal, poczucie nieuchronności końca.
2. Wykorzystywanie motywów i figur stylistycznych wprowadzających symbolikę ciemności.
3. Częste odwoływanie się do symboli.
4. Przeczucie nadchodzącej katastrofy.
5. Występowanie motywów **apokaliptycznych**.
6. Wizjonerstwo, **profetyzm**.
7. Kreowanie rzeczywistości **onirycznej**.
8. **Nadrealizm**.

((Krzysztof Kamil Baczyński

Żal

Pościnano drzewa światowidom,
ścięto głowy buntom dziecięcym,
bo nie przyjdą anioły z ptasich puchów, nie przyjdą.
Oto nóż szafotów do chleba. Cóż więcej?

Zatroskane madonny mdleją;
jakbyś podniósł ziemi upiorną powiekę,
więc żal mi, żal, bo świat to żal
za utraconym człowiekiem.

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Żal*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Utwory zebrane*, t. 1, oprac. Aniela Kmita-Piorunowa, Kazimierz Wyka, Kraków 1994, s. 110.

9. Pesymistyczne pojmowanie historii

((Krzysztof Kamil Baczyński

Historia

Arkebuzy dymiące jeszcze widzę,
jakby to wczoraj u głowic lont spłonął
i kanonier jeszcze rękę trzymał,
gdzie dziś wyrasta liść zielony.
W błękicie powietrza jeszcze te miejsca puste,
gdzie brak dłoni i rapierów śpiewu,
gdzie teraz dzbany wrzące jak usta
pełne, kipiące od gniewu.
Ach, pułki kolorowe, kity u czaka,
pożegnania wiotkie jak motyl świtu
i rzęs trzepot, śpiew ptaka,
pożegnane ptaka w ogrodzie.
Nie to, że marzyć, bo marzyć krew,
to krew ta sama spod kity czy hełmu.
Czas tylko warczy jak lew
przeciągając obłoków wełną.
[...]

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Historia*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 107.

10. Częste wykorzystanie metaforyki związanej z kosmosem

((Krzysztof Kamil Baczyński

***Powieko nieruchoma, ty nieodsłonięta

Powieko nieruchoma, ty nieodsłonięta
niebo unosisz w sobie, może lej, co ziele.

i w którym gwiazdy są osypem próchna,
pod którym ptaki są martwe nadzieje.
Czym jest wierzyć wiszącym u bramy, gdzie ruchy
są uczynione jak w kamiennym duchu
spoza wrót jaśniejącym? Duch mówi: „Spełnienie”,
a nim poznają, już będą kamieniem.

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, ****Powieko nieruchoma, ty nieodstąpiona*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór poezji*,
oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 110.

11. Wizyjność, profetyzm

Wyrażał rosnącą niewiarę artysty w możliwość opisania rzeczywistości w poetyce mimetycznej.

((Krzysztof Kamil Baczyński

Wybór

[...] I znów się ciszy całun w muzyki krąg układał,
a znów go strwożył czas i mówił: „Nim dorośnie
dzieciatko, czym się stanie, czy groza go nie wchłonie?”
A anioł wziął go w ciszy mocno za obie dłonie
i rzekł: „Czyś ty zapragnął krzyżować smugi dróg,
które wydrążył przed nim ognisty boży pług?
Ale wiedz: kto zaufał, gdziekolwiek niesie lot
miłością pooddziela od miłowanych zło”.

Wtedy się serce Jana skruszyło w miękki popiół,
to serce, które z duszą porwane — ziemskie było.
I próchno się na ziemię jak rosa, albo łza
zsunęło. Nisko w dali fala chmur białych szła.
Jeszcze dzwonek na wieży,
ptaki w locie i obłok,
wietrzyk dzwonił i gasł.

„Podaj mi rękę” — mówił anioł. —
„Oto się stajesz zapatrzeniem gwiazd.”

Ukończone 14 września 1943 roku

Pisane w miesiącach: maj, lipiec, sierpień, wrzesień 1943 r.

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 225.

12. Monumentalizacja, hiperbolizacja rzeczywistości

((Krzysztof Kamil Baczyński

Wyzwanie

Moje myśli są ciemniejsze od obcych słów proroków
moich słów prawdziwych nie zna nikt.

Kto z was wierzy, że oto na polanie czerwonych obłoków
Przebiegł koń apokalipsy i znikł?

Kto wierzy, że w niedzielne popołudnie
nad pyłem odświętnych przechodniów
spadło siedem nieboskłonów w zawiei planet, a w próżni
sypano garściami dukaty płonących pochodni?

[...]

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Wyzwanie*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 22.

13. Słownictwo o groźnym, ujemnym nacechowaniu emocjonalnym

((Krzysztof Kamil Baczyński

Groteska

Grom się nagle stoczył

Dym zanim frunął, złamany trzasnął jak patyk.

Drgnął nieboskłon jak przerażone oczy,
zanim się rozpadł w szklane, niebieskie kwiaty.

On był już martwy. Nagle wyjęty spod strachu,
uśmiechnięty sztywno i głuchy.

W głębi nieruchomych źrenic
miał rozstawioną partię szachów
obmacywaną przez zdziwione muchy.

Kirszek, 9 sierpień 41 r.

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Groteska*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 46.

Słownik

apokaliptyczny

(gr. *apokaliptykós* = dotyczący apokalipsy) – tzn. wizyjny, tajemniczy, straszny

hiperbolizacja

(łac. *hiperbolē* – przerzucenie, przesada) posługiwanie się hiperbolą, zamierzona przesada w opisie przedmiotu lub zjawiska, np. morze bezbrzeżne

katastrofizm

(fr. *catastrophisme*, ang. *catastrofism*) – pesymistyczna postawa życiowa, oparta na przeświadczeniu o nieuchronności zagłady świata

monumentalizacja

(łac. *monumentum*) – nadawanie czemuś cech monumentalnych, posągowych, uwznioślanie

nadrealizm

inaczej, surrealizm (fr. *surréalisme*) – uniezależnienia wyobraźni artysty od reguł logicznego myślenia i wszelkich norm estetycznych i moralnych (słownik PWN)

oniryzm

(gr. *oneiros* – marzenie senne) – przedstawianie rzeczywistości jako marzenia sennego

profetyzm

(gr. *prophētēs* – prorok, wieszcz) – prorokowanie

typologia

(gr. *týpos* = odbicie + *lógos* = słowo, nauka) – podział czegoś według określonych zasad

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Obejrzyj prezentację i wynotuj cechy charakterystyczne poetyki katastroficznej. Zwróć uwagę na omówiony przykład wiersza *Idylla kryształowa* powstałego w tej poetyce.

Polecenie 2

Zastanów się i zanotuj w czterech zdaniach, dlaczego tendencje katastroficzne w literaturze i sztuce pojawiły się na przełomie XIX i XX wieku oraz w dwudziestoleciu międzywojennym.

Sprawdź się

Pokolenie. Do palców przymarzły struny

“ Pokolenie (Do palców przymarzły struny)

Do palców przymarzły struny
z cienkiego krzyku roślin.
Tak się dorasta do trumny,
jakeśmy w czasie dorośli.

Stanęły rzeki ognia
ścięte krą purpurową;
po nocach sen jak pochodnia
straszy obciętą głową.

Czegoż ty jeszcze? W mrozie
świat jest jak z trocin sypki.
Oczu stężących orzech.
To śnieg, to nie serce tak skrzypi.

Każdy — kolumną jesteś,
na grobie pieśni własnych
zamarzły. Czegoż ty jeszcze?
To śmierć — to nie włosy blasku.

To soli kulki z nieba?
Czy łyzy w krzemień twarzy tak wrosły?
Czy ziemia tak bólem dojrzewa,
jakeśmy w czasie dorośli?

listopad 1941

Źródło: *Pokolenie (Do palców przymarzły struny)*, [w:] Krzysztof Kamil Baczyński, *Wybór poezji*, oprac. J. Święch, Wrocław 1989, s. 60.

Pokolenie. Wiatr drzewa spienia

“ Krzysztof Kamil Baczyński Pokolenie

Wiatr drzewa spienia. Ziemia dojrzała.
Kłosa brzuch ciężki w górę unoszą
i tylko chmury — palcom czy włosom
podobne — suną drapieźnie w mrok.

Ziemia owoców pełna po brzegi
kipi sytością jak wielka misa.
Tylko ze świerków na polu zwisa
głowa obcięta strasząc jak krzyk.

Kwiaty to krople miodu — tryskają
ściśnięte ziemią, co tak nabrzmiała,
pod tym jak korzeń skręcone ciała,
żywcem wtłoczone pod ciemny strop.

Ogromne nieba suną z warkotem.
Ludzie w snach ciężkich jak w klatkach krzyczą.
Usta ściśnięte mamy, twarz wilczą,
czuwając w dzień, słuchając w noc.

Pod ziemią drążą strumyki — słyszać —
krew tak nabiera w żyłach milczenia,
ciągną korzenie krew, z liści pada
rosa czerwona. I przestrzeń wzdycha.

Nas nauczono. Nie ma litości.
Po nocach śni się brat, który zginął,
któremu oczy żywcem wykluto,
któremu kości kijem złamano;
i drąży ciężko bolesne dłuto,
nadyma oczy jak bąble — krew.

Nas nauczono. Nie ma sumienia.
W jamach żyjemy strachem zaryci,
w grozie drążymy mroczne miłości,
własne posągi — źli troglodyci.

Nas nauczono. Nie ma miłości.
Jakże nam jeszcze uciekać w mrok
przed żaglem nozdrzy wężących nas,
przed siecią wzdętą kijów i rąk,

kiedy nie wrócą matki ni dzieci
w pustego serca rozpruty strąk.

Nas nauczono. Trzeba zapomnieć,
żeby nie umrzeć rojąc to wszystko.
Wstajemy nocą. Ciemno jest, ślisko.
Szukamy serca — bierzemy w rękę,
nasłuchujemy: wygaśnie męka,
ale zostanie kamień — tak — gład.

I tak staniemy na wozach, czołgach,
na samolotach, na rumowisku,
gdzie po nas wąż się ciszy przeczołga,
gdzie zimny potop omyje nas,
nie wiedząc: stoi czy płynie czas.
Jak obce miasta z głębin kopane,
popielejące ludzkie pokłady
na wznak leżące, stojące wzwyż,
nie wiedząc, czy my karty iliady
rzeźbione ogniem w błyszczącym złocie,
czy nam postawią, z litości chociaż,
nad grobem krzyż.

22 VII 1943

Źródło: Krzysztof Kamil Baczyński, *Pokolenie*, [w:] tegoż, *Wybór poezji*, oprac. Jerzy Świąch, Wrocław 1989, s. 209–212.

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Jaki środek artystycznego wyrazu stanowi dominantę stylistyczną w wierszu *Pokolenie (Do palców przymarły struny)?* Zaznacz poprawną odpowiedź.

☐ porównanie

☐ metafora

☐ epitet

☐ pytanie retoryczne

Ćwiczenie 2

Zinterpretuj datę pojawiającą się pod wierszem *Pokolenie (Do palców przymarły struny)***.

Ćwiczenie 3

W odniesieniu do wiersza *Pokolenie (Do palców przymarły struny)*? określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Sytuacja liryczna rozgrywa się zimą.	☐	☐
W utworze <i>Pokolenie</i> została zastosowana klamra kompozycyjna.	☐	☐
Wiersz jest przykładem liryki pośredniej.	☐	☐
Obraz przyrody jest skontrastowany z obrazem wojny.	☐	☐
W utworze zastosowano obrazowanie apokaliptyczne.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Jakie jest tytułowe pokolenie w wierszu Baczyńskiego z 1941 roku? Opisz je, wykorzystując przynajmniej 5 cytatów z utworu.

Ćwiczenie 5

Podaj przykłady wskazanych środków stylistycznych w wierszu *Pokolenie (Do palców przymarły struny)*. Określ ich funkcje w tekście.

	Cytat	Funkcja
Metafora		
Przerzutnia		
Porównanie		
Epitet		

Ćwiczenie 6

Udowodnij, że wiersz *Pokolenie (Do palców przymarły struny)* wpisuje się w poetykę katastrofizmu. Posłuż się przynajmniej pięcioma argumentami popartymi konkretnymi cytatami.

Ćwiczenie 7

Porównaj nastrój panujący w dwóch wierszach o tytule *Pokolenie* autorstwa Krzysztofa Kamila Baczyńskiego (*Do palców przymarły struny* oraz *Wiatr drzewa spienia*).

Ćwiczenie 8

Zredaguj opis panującej obecnie pory roku w poetyce katastroficznej. Możesz inspirować się wierszami przeczytanymi w e-materiale.

Praca domowa

Wskaż podobieństwa między poetyckim obrazowaniem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i malarstwem Hieronima Boscha. Wyjaśnij, w jaki sposób Bosch kreuje na swych obrazach katastroficzne wizje.

Dla nauczyciela

Autor: Katarzyna Lewandowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Katastrofizm poetycki, generacyjny i historiozoficzny w poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

- 1) rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r.;
- 2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);
- 4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;
- 5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- 6) rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- 7) rozumie pojęcie groteski, rozpoznaje ją w tekstach oraz określa jej artystyczny i wartościujący charakter;
- 9) rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji;
- 10) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- 13) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- 14) przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;

15) wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;

16) rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

1) wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;

3) rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;

2. Zróżnicowanie języka. Uczeń:

7) rozpoznaje słownictwo o charakterze wartościującym; odróżnia słownictwo neutralne od słownictwa o zabarwieniu emocjonalnym, oficjalne od potocznego.

4. Ortografia i interpunkcja. Uczeń:

1) stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i ; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz-, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (a, ę) oraz połączeń om, on, em, en ; pisowni skrótów i skrótowców;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

1) formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;

3) rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);

6) rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

IV. Samokształcenie.

1. rozwija umiejętność pracy samodzielnej między innymi przez przygotowanie różnorodnych form prezentacji własnego stanowiska;

2. porządkuje informacje w problemowe całości poprzez ich wartościowanie; syntetyzuje poznawane treści wokół problemu, tematu, zagadnienia oraz wykorzystuje je w swoich wypowiedziach;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- porównuje dwa wiersze K.K. Baczyńskiego pt. *Pokolenie*,
- wskazuje elementy katastroficzne w twórczości Baczyńskiego,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu zastosowanych przez poetę,
- interpretuje wiersz K.K. Baczyńskiego *Pokolenie* w kontekście biograficznym.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel prosi uczniów o zapoznanie się z medium w sekcji „Prezentacja multimedialna”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy uczniom cele zajęć oraz wspólnie ustala z nimi kryteria sukcesu. Nauczyciel prosi wskazaną (lub wybraną) osobę o odczytanie tematu lekcji wyświetlonego na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika. Następnie zadaje uczniom pytanie: czym charakteryzuje się katastrofizm? Dlaczego K.K. Baczyński wykorzystywał w swej twórczości poetykę katastroficzną? Jaki ma to związek z jego biografią?
2. Podanie celu i tematu zajęć.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z multimedium.** Nauczyciel prosi, aby wybrany uczeń przeczytał polecenie: 1 z sekcji „Prezentacja multimedialna”. Następnie prosi uczniów, aby podzielili się na grupy i opracowali w nich odpowiedzi. Po ustalonym wcześniej czasie przedstawiciel wskazanej (lub zgłaszającej się na ochotnika) grupy prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udzielając także uczniom informacji zwrotnej.
2. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Prowadzący zapowiada uczniom, że w kolejnym kroku będą rozwiązywać ćwiczenia: 1-5. Każdy z uczniów robi to samodzielnie. Po ustalonym czasie wybrani uczniowie przedstawiają odpowiedzi, a reszta klasy wspólnie ustosunkowuje się do nich. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje, udziela uczniom informacji zwrotnej. Może także ocenić pracę uczniów.
3. Warto zwrócić uwagę na ćw. 6, 7 i 8, które wymagają od uczniów pracy bardziej twórczej. Nauczyciel decyduje, które z tych ćwiczeń powinny zostać wykonane w czasie lekcji, i poleca, by uczniowie opracowali odpowiedzi w parach lub zespołach 4-osobowych.

Faza podsumowująca:

1. Omówienie ewentualnych problemów z rozwiązaniem ćwiczeń i poleceń z sekcji „Sprawdź się”.
Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
W dyskusji podsumowującej lekcję nauczyciel zadaje pytania: W jaki sposób doświadczenia wojenne wpłynęły na sposób obrazowania w wierszach Baczyńskiego? Czy postawa podmiotu lirycznego zmienia się pod wpływem dramatycznych doświadczeń? Czym charakteryzuje się poetyka katastroficzna?

Praca domowa:

1. Jeśli uczniowie nie wykonali w czasie lekcji ćw. 8, jest ono zadaniem domowym.

Dodatkowo zainteresowani uczniowie mogą wykonać zadanie domowe z e-materiału:
Wskaż podobieństwa między poetyckim obrazowaniem Krzysztofa Kamila Baczyńskiego i malarstwem Hieronima Boscha. Wyjaśnij, w jaki sposób Bosch kreuje na swych obrazach katastroficzne wizje.

Materiały pomocnicze:

- Stanisław Stabro, *Chwila bez imienia. O poezji Krzysztofa Kamila Baczyńskiego*, Kraków 2003.
- *Do potomnego. O wpływie tragicznego czasu wojny na twórczość ówczesnych poetów*, cykl *Finezje literackie*, Ninateka

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą wykorzystać multimedium „Prezentacja multimedialna” jako inspirację do przygotowania własnej prezentacji multimedialnej.